

LUPETA

Apare in fiecare zi de lucru.
Abonament: 1 an 24 cor., 6 luni 12 cor.,
3 luni 6 cor. — România: 1 an 40 cor.
— Teleton Nr. 47—82. —

.. .. APARE
sub direcția unui
comitet de redacțiune.

Redacția și Administrația:
BUDAPESTA, VII., István-ut 11
Inserțiuni după învoială.
Scrisori nefrancate se refuză.

Probe zadarnice!

— np — După măcelul dela Rozenberg întreagă presa șovinistă s'a aruncat cu furia sălbatică ce o caracterizează tot asupra popoarelor nemaghiare.

Nu ne așteptam de sigur la un tratament mai bun, nici ca ancheta să stabilească vina administrației, a geandarmilor ori a guvernului.

Nu! Noi popoarele nemaghiare suntem de vină la toate. Se pune dinamită la poduri, valahii conspiră, omoară geandarmii pe slovaci sunt de vină aceștia, își iubesc croații limba, atentează la existența statului, asta e credința generală în sânul judeo-maghiarilor.

«Cine a provocat omorul dela Rozenberg? Hlinka panslavistul, agitatorul neîmpăcat împotriva ființei statului unitar maghiar! Așa zic ei și pe tcma aceasta încep blăstămurile sorții și a erorilor mari politice.

Ungaria nu e a Ungurilor; ea acum trebuie cucerită. Politicianii maghiari au întrebuițat o tactică greșită ducând luptă continuă împotriva tronului și a Austriei, pe când pentru interesele statului maghiar, lupta trebuia purtată în interior în interesul maghiarizării. Iată de ce Ungaria trebuie cucerită acum pentru maghiarime.

La timpul său ei au cucerit-o cu sabia, pentru că știau să se lupte, dar acum când popoarele trebuiesc cucerite cu cultura, acum n'au destulă forță, pentru că li lipsește cultura și munca.

Se duce luptă intensivă pentru a câștiga șasezeci de cuvinte de comandă ungurească pentru armata de o sută de mii de oameni, și nu se pot îndupleca cele zece milioane de popoare nemaghiare să învețe limba ungurească.

Maghiarizarea de zecimi de ani trebuia să fie primul teren de luptă al politicienilor maghiari. Căci dacă astăzi douăzeci de milioane de locuitori ai Ungariei ar vorbi ungurește, altcum ar fi fost răspunsul dat Împăratului și Austriei.

Actualmente toate popoarele nemaghiare stau la pândă. Revoluția aceste flagel ucigător sta deasupra capului maghiarilor. Cu arma trebuie lovit deci viermele. Ori-ce semn de mișcare înăbușit în sânge, și pe cale pacinică (?) propaganda maghiarizării.

Acestea sunt sbuciumările judeo-maghiarilor. Acesta este de altcum și planul organizat al guvernului ori-cât de mult s'ar plânge nenorocita de presă evreo-maghiară, că acesta nu-și face datoria (!) în conștiință. Căci cazul dela Rozenberg nu este un început de omoruri în interesul ma-

ghiarizării. Sunt atâtea precedente scrise cu sânge pe paginile istoriei și cu toate acestea succesul e nul, pentru că e natural să fie așa, și oameni de seamă ai unguirilor nu desleagă chestia naționalităților decât în felul acesta.

Lasă pe fiecare popor să vorbească cu limba lui și interesează-te tu ca guvern de starea lui economică și culturală. Dar nu vede guvernul că maghiarizarea este pornită de clica evrească, pentru a-i unilateraliza acțiunea ca să poată să manevreze singură chestia economică și să sugă țara?

Nu vede el că tot ceea-ce face în interesul maghiarizării este o anomalie iar terorismul, crime ordinare, cari odată și odată se vor răsbuna amar împotriva celor ce le provoacă?

Ce forță vrea acest guvern să întrebuițeze pentru maghiarizarea celor zece milioane de suflete de diferite naționalități? Unde e cultura, unde forța numerică, cari ar avea totuși un sens oarecare? Gloanțele? Mi-e frică, că acestea se vor îndrepta indirect împotriva celor ce le slobod.

Un fapt, care e știut de toată lumea și de unguri, dar care totuși e bine să li-l reamintim, pentru că și așa le zace ca o piatră pe inimă, sunt masele puternice de popoare nemaghiare, pe cari nici noua invenție a colonizărilor n'o să-le poată desface.

Călătoriam odată în tren delă Brașov la Segedin și întâmplător fac cunoștința unui oficer bulgar, care venea în Ungaria să cumpere cai. Oficerul știa românește și deoarece mai știa că la Predeal trecuse granița ungurească mă întrebă, după o zi și o noapte de călătorie: Unde se începe Ungaria, căci în toate gările a auzit numai vorbă românească?

I-am satisfăcut curiozitatea și i-am descris pe hartă petecul ocupat de populația maghiară și a rămas uimit, că Ungurii strânși între Dunăre și Tisa din toate părțile au îndrăzniala ridicolă de a încerca maghiarizarea.

A proba, nu însemnează a reuși, i-am răspuns eu. Incearcă și ei marea cu degetul.

Mijloacele însă, cari le întrebuițează în acest scop sunt detestabile și ele vor provoca mai curând sau mai târziu desnodământul.

Pertractările bugetului comun. Duminica trecută s'au ținut la Viena la ministerul de externe pertractările bugetului comun pe exercițiul 1908,

Au fost de față ambii premieri, ministrul de externe baronul Aehrenthal, ministru de

finanțe austriac Korijtorosky, Burian, ministrul comun de finanțe și secretarul de stat Popovici.

S'a adoptat proiectul cu un spor nu de 20 de milioane ci de 60 mil. necesare pentru comanda supremă — a armatei comune.

În urma conferinței, care s'a sfârșit la trei ore p. m., s'a dat un comunicat oficial, în care se zice, că s'au înțeles asupra punctelor.

Proiectul despre mărirea lefei ofițerilor va fi supus mai întâiu unei revizuirii.

Dela clubul român din Viena. Clubul român al parlamentului austriac delegase pe dl deputat Hurmuzaki să vorbească la discuția primei lecturi a transacției. Dl Hormuzaki a cedat însă în favoarea dlui Isopescu Grecul.

Când însă acestuia i-a venit rîndul să vorbească, el nu se afla în sală așa în cât a pierdut dreptul de a vorbi. Acuma dl Isopescu stăruie ca clubul să-l însărcineze a vorbi la a doua lectură, ca să-și poată ține discursul.

Ancheta dela Rozenberg. Era natural, ca ancheta să stabilească vinovăția slovacilor.

În țara asta turcul te bate, turcul te judecă,

Agitatorul panslavist preotul Hlinka, asta e inovatul, asta trebuie pus în furci!!

Jandarmii sunt oameni de omenie, ei păzesc ordinea publică!

Ba nu ordinea, hoția și crimele le păzesc jandarmii!!

Croații contra indemnității. Deputații croați au hotărât să se pronunțe în contra proiectului indemnității. Cel d'întâi orator va fi Surmin. Apoi va vorbi Milan Roici.

ROMÂNIA.

Bulgaria și România.

Ministrul de externe Stancioff s'a înapoiat la Sofia din vizita făcută la București. Dânsul este încântat de primirea ce i-s'a făcut atât de președintele consiliului, cât și de regele Carol.

Ministrul a informat cercurile politice, că antagonismul între cele două state Dunărene pe chestia Macedoniei trebuie să dispară și din partea Bulgariei să vor lua toate măsurile posibile pentru aplanarea conflictelor în Macedonia.

Cât despre relațiile noi de prietenie între cele două state, ele au fost întărite

printr'o serie întreagă de convenții și contracte comerciale.

Mai întâiu s'a finalizat un contract comercial fără contract de tarif bazat pe principiul părții celei mai favorizate. S'au pus apoi bazele unei convenții, care va regula toate ehestiile referitoare la insulele Dunărene și la linia de transport pe Dunăre printr'o minuțioasă refacere a contractelor dela Adrianopole și Berlin.

Toate aceste chestiuni de ordin politic-comercial vor avea natural influință decisivă asupra chestiilor pur politice.

Expulzarea ziaristului Bratter.

Din izvor demn de încredere să zice, că ziaristul Bratter, care a publicat nu de mult în „Hamburger Nachrichten“ declarațiile Regelui Carol în chestia Macedoniei, a fost expulzat, din cauză, că a strecurat în informațiile sale unele neadevăruri asupra Bulgariei, pe care le atribue ca primite din partea Regelui.

Mișcarea socialistă.

În dosarul răscoalelor țărănești se găsește o întreagă corespondență a unor evrei din România, cari erau șefii mișcării socialiste din țară și cari au complotat împotriva siguranței statului.

Acești evrei întrețineau legături cu evreii socialiști din afară dela cari primeau sume însemnate de bani pentru acțiunea lor.

Iată de pildă textul unei scrisori adresată de un evreu din Iași unui altul din New-York:

Iași, 11 Maiu (April 28)

Scumpe Genusen! (Tovarăș)

Am primit telegrafic, următoarele cecuri, unul de 5194 fr., altul de 3216 fr., împreună (total) 13.496 fr., pentru cari vă trimitem aci alăturată o chitanță, precum și un raport de bani, cum s'au împărțit.

Vă scriu toate acestea, de oarece guvernul nostru actual s'a apucat să lucreze contra socialistilor de aci, pe modul rusesc. Tot ce ne este nouă adresat, este luat de noua censură făcută și tovarășii noștri sunt cercetați de adresele menționate și persecutați îngrozitor.

După aceste declarații scrisoarea arată complicitatea d-rului Rakovskv, a avocatului Cociu și Socor cari au și fost expulzați, nefiind români de origine, ci străini împământeniți.

Amănunte interesante dă această scrisoare referitor la tratamentul evreilor în decursul revoltelor țărănești. Din aceste reese cât de infam s'a purtat presa străină jidovească față de România, zbierând disperată, că conaționalii ei sunt schingiuiți și uciși.

Un pasagiu poate lămuri mai ales pe N. Fr. P. care era mai disperată despre soarta perciunașilor, cari cu tot dinadinsul doureau moartea țării și introducerea stăpânirii sionului.

Iată acest pasagiu:

„După raportul tovarășilor noștri Moscovici și Aronovici, pe cari i-am trimis prin toate orașele și orașelele evreești, putem afirma cu siguranță că nu există nici măcar un singur mort evreu, pe când țărani au fost împușcați cu miile de soldații guvernului“.

O altă dovadă pentru străini despre starea murcitorilor evrei din țară ni-o dă ia-

răși această corespondență într'un loc unde acuză pe evreii bogăți.

Aci corespondența în chestie se exprimă așa:

„Un rol nemernic și rușinos, joacă marii comercianți și fabricanți evrei, cari silesc pe micii fabricanți și patroni, să concedieze pe toți lucrătorii de aci. Avem o listă întreagă de acești așa numiți filantropi evrei și reprezentanți ai poporului evreu, cari s'au purtat ca criminalii față de frații lor, lucrătorii evrei: i-au dat afară pe drumuri și au ațâțat poliția contra lor. Această listă o păstrăm pentru timpuri mai bune, când o să putem arăta lumii cine sunt bogătașii evrei români“.

Tot în aceasta scrisoare să vorbește, că dacă evreii socialiști ar fi stat mai bine materialicește, ei ar fi putut da ajutor țăranilor în mișcarea pornită.

Despre modul cum să întrebuințau bani din afară, evreul din Iași scrie următoarele:

Vă aduceți aminte de sigur, că atunci când mișcarea noastră era mai puternică și îngrijită cu mai mulți bani, a ridicat o furtună asupra întregii României, când au exclus dela școală pe copiii evrei și ori de câte ori s'au făcut legi speciale contra Evreilor. Cine au fost acei cari au făcut să cază legea rușinoasă a generalului Berindeiu? Acest câne sângeros, împreună cu banda sa antisemită, a voit ca Evreii să fie excluși din armată ca să nu mai poată nici odată în viața lor să spună înaintea lumii civilizate că sunt cetățeni români“.

Mișcarea socialistă din România a fost și este susținută și de deputatul socialist român din Reichsrath—Grigorovici, care a și trimis guvernului român o adresă în chestia expulzării.

Din aceasta corespondență statul român va trage mari foloase, pentru că ea rămâne ca document pentru a spulbera toate acuzele ce pe nedrept i-le-a aruncat în spate presa jidovească.

Carneval politic?

(Urmare).

Herbert Babeș. Al doilea în operetă. În societățile în cari veacurile au clădit unele peste altele clase, categorii și în cari nașterea și forța împrejurărilor date, în cari se pomenește cineva dau un prestigiu și o putere, pot și Herbertii să aibă un rost. Pildele din Germania și Ungaria arată că un rost neisprăvit, un rost incurcător, în sfârșit un rost prost.

Herbert Bismark, Herbert Kossuth prin toată ființa lor și prin felul lor de a se afirma și a se manifesta n'au făcut altă ispravă, de cât au turburat simțirile și gândurile acelora, cari s'au simțit legați cu sufletul de marii tați ai micilor fii.

Dar la noi? În mica și extraordinar de omogena noastră societate, în care suiful dela opincă până la vlădică e atât de neted, unde nașterea din cutare familie și între anumite împrejurări nu dă nici un fel de prerogative, unde fiul avocatului și fiul țăranului nu poate să aibă altă poziție, de cât aceea, de care se învrednicește prin hărnicia sa, — la noi Herbertii nu se pot gândi nici măcar la rostul caraghios, pe care împrejurările îl dau aceluiași tip Zoo-sociologic la Germani, la Unguri chiar. La noi Herbertii nu pot să fie nici măcar Herberti. Cu adevărat neconsolabilă perspectivă pentru dânșii. Noi însă trebuie să ne felicităm de modesta și virginala structură

a societății noastre, care nu e prielnică afirmării degenerațiilor.

Nu mai încape nici o îndoială, contele Pierrot nu s'a adresat dlui Emil Babeș pentru că este Emil Babeș, ci pentru că este fiul lui Vincenție Babeș.

Dar nobilul conte crescut în o altă societate și necunoscând societatea noastră nu s'a gândit, că un fiu al lui Babeș, numai fiindcă este fiul lui Babeș nu poate să aibă nici un rost mai deosebit în viața noastră politică.

Să căutăm acum a ne da seama despre dl Emil Babeș în sine.

Nici un contact cu viața românească, nici un contact cu intelectualii români. Izolat în capitala aceasta judaică, îngrădit în legături familiare cu totul străine de neamul nostru, necunoscând nici limba nației sale, decât foarte slab..... Acesta e dl Emil Babeș.

Țăranii români nu știu preste tot dacă dl Emil Babeș vede odată într'un an și când îi vede nu ne putem închipui ce vorbește cu dânșii?

Ce convingeri poate să'și formeze un atare om în chestiunile nenumărate și nesfârșite, cari hotărăsc și astăzi amărăsc soarta și viața neamului nostru? Ce greutate poate să aibă în chestiile românești cuvântul unui om cu totul izolat și înștrăinat de viața românească, al unui om, care în sânul nației din care s'a născut nu poate să ajungă a fi nici măcar un Herbert, — ce ar fi devenit negreșit, dacă din întâmplare s'ar fi născut Neamț ori Turc.

Dar pentru un conte Pierrot și pentru o treabă de carneval — e bun și acesta.

Regrătăm din cale afară că dl Emil Babeș, pe care am ști de altfel să'l stimăm, ca pe o persoană particulară, își înțelege atât de puțin poziția sa, precum și împrejurările, cari îi determină această poziție și lasă a fi târât de un personaj de operetă în daraveri, în cari poate să devină numai și numai comic. Nimic mai mult.

Dl Emil Babeș a publicat astă primăvară o broșură anonimă atingând chestia de naționalități. N'a făcut rău că a publicat-o și n'a făcut-o nici bine. Tot atât că a publicat-o, cât dacă nu ar fi publicat nimic.

Dl Emil Babeș a luat parte și poate a aranșat conventicole, unul, două, ori nouă, indiferent câte — la cari s'au făcut iar chipu încercări, cari ar fi fost menite să ducă la compromise. Conventicolele s'au făcut cu oameni, cari nu au nici ei mai multă greutate în politica românească de cât dl Emil Babeș.

Puteam să credem odată, că aceste conventicole se fac numai pentru a se putea referi la dănsel, într'un proces numai ca să poată fi întrebuințate ca o captatio benevolentiae.

Putea să ne pară naivă toată tactica aceasta. Putea să ne pară ciudat, că ea se validează în actele unui proces, pe care îl semnează în întâiul loc un Alexandru Moesonyi, — dacă nu ni-am fi dat seamă numai decât că spiritul înalt și plin de conștiință, de demnitate al unui Alexandru Moesonyi trebuia să fie cu totul străin de asemenea mici tertipuri, vărarea lor în actele procesului s'au făcut după toată probabilitatea fără a fi avut dl Moesonyi nici o cunoștință despre acelea.

Până când presupuneam, că singurul ros al încercărilor cu conventicolele din Bu dapesta ar fi aceea captatio benevolentiae puteam să le considerăm ca niște unități de prisos.

Acum, când vedem că se stăruie și cu o altă tendință asupra lor, credem că le-am aflat numele cel mai potrivit, când le zicem: treburi de carneval.

Înțelegem un lucru. Reprezentanții de astăzi ai politicii maghiare n'au putut să facă între Români cauză comună, compromise, decât cu personajii într'adevăr compromise, și prea adeseori cu creaturi, cari le decretăm de Români, numai fiind că pentru combinațiile lor aveau nevoie c «Români» de felul acesta.

S'a prins acum pentru planuri de compromis un Român necompromis ca persoană particulară.

Dar nu înțelegem, cum domnul interesat înțelege, că faptul cinstei individuale necompromise nu este de ajuns pentru a-i da cuiva calitate politică pe cari nu le are și o importanță politică, la care se ajunge numai prin afirmarea norocoasă a acelor calități, când ele sunt. Și încă ceva, ce ar trebui să se înțeleagă: Faptul cinstei individuale necompromise nu e o pavăză împotriva compromiterilor politice, cari pot să se descarce peste capetele acelor, cari se aruncă fără chemare și fără destoinicie în vârtejurile politice care e mai rea decât Gaburn. Iși mănca fiii. Iși mănca și pe apostolii săi aleși și chemați.

Dar pe cei nechemați!

O frumoasă instituție umanitară românească.

Din pratea direcțiunii liceului român din Brașov primim o mică broșură despre activitatea «Mesei studenților» o merițoasă instituție înființată acum zece ani cu scopul de a veni în ajutorul elevilor săraci dela școalele din acest oraș.

Dăm mai la vale o dare de seamă asupra gestiunii din urmă a acestei caritabile instituții.

— Masa studenților români din Brașov. —

Deviza: „...Iar pe binefăcătorii mesii, acesteia, vii și morți, pomenește-i Doamne întru împărăția Ta! — Amin!”

(Din rugăciunea ce se rostește zilnic la masa studenților.)

Masa studenților dela școalele noastre medii și superioare din Brașov intră cu acest an școlar în anul al 10-lea al existenței sale. Prevederea înțeleaptă și inima plină de iubire, care a pus în ființă această frumoasă instituție, poate să se bucure azi văzând importanța nu numai umanitară, dar în deosebi românească, la care s'a ridicat această întocmire administrată conștient și cu un zel neobosit.

Impopulara rapidă a școalelor noastre din Brașov în anii din urmă, în deosebi cu școlari veniți din mari depărtări, unde n'au putut avea parte de carte românească, este de a se mulțumi îndeosebi ajutorului căutat și aflat la masa ospitalieră și nutritoare a acestei instituții. Azi periferiile românizmului din patria noastră sunt reprezentate mai bine la școalele noastre centrale decât ori când. Faptul, că marea majoritate a acestor tineri veniți de departe nu este a acelor de bani gata, ci a celor săraci, chiar foarte săraci, dată fiind poziția de extremă îndepărtare a Brașovului, precum și scumpetea traiului din Brașov, care întrece azi toate orașele noastre din provincie, este o dovadă eclatantă, că pe lângă numele cel bun al școalelor, în deosebi masa studenților, singura instituție umanitară mai de samă dela noi, este, care-i înduplecă să vină cu duimul la isvorul dulce al învățătorei în graiul lor strămoșesc.

Pe cât de îmbucurător trebuie să fie pentru toți oamenii de inimă faptul acesta, pe atât el pricinuește greutatea aproape de neînvins pentru această instituție, care nici pe departe nu dispune de mijloacele bănești necesare, pentru de a putea satisface toate așteptările juste.

În baza informațiilor ce le-am luat din locul cel mai competent venitele asigurate din interesele capitalului (42.000 cor.) și din cotizațiunile anuale obligate se urcă cel mult la 3500 cor. pe an, câtă vreme cheltuielile anului expirat d. ex. au fost de 5400 coroane, așa dar aproape cu 2000 de coroane mai mult decât venitele garantate și sigure. Dacă cu toate aceste socotelile anului trecut (ca și ale tuturor anilor precedenți) s'au încheiat cu un prisos de 1300 coroane, aceasta este de a se mulțumi numai dărniceii marimonioase a marelui public românesc și în deosebi a ajutoarelor trimise din partea băncilor românești din patria noastră. Fără de acest nobil ajutor misiunea mare a mesei studenților ar fi zădărnicită.

Și acest nobil ajutor nu numai că nu poate să înceteze, ci în deosebi chiar în anul acesta trebuie să se manifeste în proporții și mai mari decât până acum. Iată informațiile ce am primit în această privință.

Scumpirea continuă și rapidă a traiului, care în deosebi în Brașov a luat proporții înspăimântătoare, se vedește clar și la creșterea continuă a cheltuielilor împreunate cu întreținerea mesii. Dacă în primii 3 ani de existență ai mesii s'au plătit din fond câte 12 coroane pe lună pentru prânzul unui școlar beneficiat, suma aceasta în anii din urmă s'a urcat la 16 cor., iar — durere — în anul acesta de gestiune, care se începe acum, se va urca la 18 coroane pe lună, ceea ce face (față cu primii 3 ani de gestiune) o diferență în plus pe un an școlar de câte 60 coroane de fiecare școlar primit la masă.

Pe lângă această tristă îngreunare a sarcinilor fondului se adaugă sporirea crescândă din an în an a celor ce apelează la beneficiile mesei.

Numărul petenților dela 45—50 la început, în anii din urmă s'a urcat la 70—75, iar în anul acesta a ajuns la recordul maximal, la cifra enormă de 98 de inși. Și dacă socotim, că din acest număr cel puțin 80 de inși ar merita să fie beneficiați, atunci nu mai vedem clar greutățile enorme ce trebuie s'o întâmpine administrația mesii în fața imposibilității de a mulțumi atâtea așteptări juste. 80 de inși la masă! Asta ar reclama o cheltuială anuală de circa 14 mii coroane!... O absolută imposibilitate! Venitele anuale ale mesii studenților nu ating nici jumătate din această sumă.

În fața acestor enorme greutăți a stat în zilele aceste comisă administrativă a mesei studenților și în urmă întregul corp profesoral dela școalele noastre, când a trebuit să facă primirile pentru masa studenților pe anul școl. de față.

După multă cumpanire, cu toată considerația la numărul mare al celor lipsiți și în deosebi cu toată nădejdea în dărnicia nobilă a publicului românesc, — conferința profesorală de Mercuri la propunerea comisiei administrative a mesei studenților a hotărât ca să fie primiți în acest an școlar 57 școlari săraci la masa studenților, dintre cari 33 cu prânzul întreg gratuit, iar 24 cu beneficiul de jumătate.

Cheltuiala împreună cu întreținerea acestor beneficiați pe anul întreg școlar face cam 7300 coroane, — așa dar cu 3800 coroane mai mult decât venitele absolut si-

gur garantate ale fondului și cu 600 cor. mai mult decât venitul brut întreg al ultimului an de gestiune.

S'a făcut această riscată încercare de dragul cauzei mari și de dragul bieților tineri săraci doritori de carte românească, cu acea singură nădejde, că publicul nostru generos cunoscând împrejurările și cauza urmărită, nu va da uitării nici în acest an școl. această măreață instituție și prin contribuțiile sale mărinimoase o va feri de primejdia deficitului, care ar avea ca urmare o enormă reducere a beneficiilor în viitor și deci un eșec sigur al unei cauze mari umanitare și românești. În deosebi își pune nădejdea corpul profesoral în mărinimia numeroaselor noastre bănci românești din patrie, cari toate ar trebui să sprijinească și încă într'un mod foarte călduros masa studenților români din Brașov. De datorința aceasta morală chiar față cu propria lor clientelă, — căci fii acesteia se luptă cu mizeria la școalele din Brașov, — nu pot să fie dispensate prin nimic.

Cu un apel călduros la toți și la toate, cari în tineretul viguros de azi văd speranțele noastre pentru viitor, încheiem acest articol.

BULETIN PARLAMENTAR

Ședința Camerei.

Marți 29 Oct.

Ședința se deschide la orele 10 a. m.

Președinte Iuliu Iusth.

Din partidul naționalităților prezenți aproape toți membrii partidului.

La ordinea zilei indemnizarea bugetară pentru primele patru luni din anul 1908.

DR. TEODOR MIHALI: Onorată Cameră! Am onoare a vă aduce la cunoștință în numele partidului naționalist (Interreruperi: Nu există) că nu primim proiectul de indemnitate, nici nu avem încredere în guvern. Vă voi face cunoscute motivele noastre: Guvernul actual la venirea sa la putere a promis hotărât că va face sufragiul universal. Noi am dezvoltat mai pe larg în programul nostru și în discuția la mesaj trebuința neapărată a introducerii votului universal și a constituției bazate pe reprezentanța adevărată a poporului. De atunci au trecut 18 luni fără ca guvernul să fi venit cu un proiect referitor la acestea, fără a-și fi împlinit promisiunea. În schimb însă declarațiile u-nora dintre membrii guvernului au produs în țară în loc de liniștirea spiritelor neliniște și nemulțumire.

Noi, partidul naționalităților, ne-am nizuț cu toată forța noastră de activitate să câștigăm tot mai mulți aderenți pentru ideea sufragiului universal și azi nu mai suntem singuri, ci cutez a spune, că sufragiul universal adevărat îl cer 80 la sută din cetățenii Ungariei.

Regretăm, că pe când noi, ca partid (contraziceri zgomotoase) ne-am arătat cât se poate de obiectivi, dvoastră n'ați știut prețui obiectivitatea noastră, ci ne-ați împiedecat în acțiunea noastră prin tot felul de intreruperi ofensatoare, ba ați împiedecat pe unii dintre noi în exercitarea datoriei și dreptului lor, ați oprit libertatea cuvântului (Sgomot mare, aprobări la naționaliști).

PREȘ. (sună): Dl deputat a zis că d-vs. ați fost împiedecați în libertatea cuvântului.

O VOCE (dintre naționaliști): E adevărat.

PREȘED.: Nu e adevărat. Eu totdeauna mi-am făcut datoria...

O VOCE (la naționaliști): Dar au prezidat și alții. (Zgomot mare).

PREȘ. : (sună) ...față de fiecare deputat, fără deosebire de partid, căci am chemat totdeauna la ordine pe cei ce voiau să vă stânjenească în libertatea cuvântului și în general am procedat conform regulamentului (aprobări generale).

TEODOR MIHALI : Nu voesc să provoc discuții lungi, dar cred că vă e cunoscut că de prezent o chestie foarte importantă e dată comisiei de imunitate pentru judecarea tocmai pentru motivul împiedecării libertății cuvântului. Regretăm mult că chestia aceasta nu s'a judecat până acum, mai ales pentru că chestia aceasta nu ne privește numai pe noi, partidul naționalităților, ci e vorba aici de chiar autoritatea parlamentului—și pentru că a făcut senzație în lumea întreagă. Trebuie să declar totodată, că nedreptatea făcută nouă este vătămarea însăși a parlamentului acestuia ; acum, Camera din nou are ocazie să-și repare prestigiul pierdut (Zgomot, aprobări la naționaliști).

PREȘEDINTELE : Chestia pe care o aminteste dl deputat, e dată în grija comisiei de imunitate. Să binevoască să aștepte în liniște avisul ei. Regulamentul camerei nu dă voie să se discute lucrurile înaintate acestei comisii, înainte de a se ști hotărârea ei. (Așa-i!). Dacă dl deputat urmează în felul acesta, mă văd nevoit să i detrag cuvântul, — și aceasta nu va mai putea fi considerată ca fărmurire a libertății cuvântului. (Aprobări în dreapta și în stânga).

T. MIHALI : On. Cameră! Noi am purces în modul cel mai obiectiv la înfăptuirea nizuințelor noastre și a singuraticelor puncte ale programului nostru, — iar dacă mi-am luat acum voie să spun că parlamentul acesta n'a purces la fel față cu noi, n'am făcut altceva decât am constatat starea faptică. (Aprobări din partea naționaliștilor, — stânga contrazice).

Revin la subiect și motivez neîncrederea, pe care o arătăm guvernului. (S'auzim!) Motivul de căpetenie este acesta : guvernul n'a ținut în seamă interesele țării când a dezbătut punctele tranșacției, și d-voastră veți recunoaște dimpreună cu mine, că învoiala cu Austria și urcarea cvotei s'a făcut spre paguba țării. Sângura scuză, adusă de chiar ziiarele coaliției, e că situația e des-nădăjduitoare. Așa este. Dar cine a creat situația aceasta? Nu majoritatea de azi? Când a început lupta n'a putut prevedea urmările? Și când a primit cărma țării n'a înțeles că nu e lucru cuminte să se îngrădească în strunga patriotismului, adecă să dogmatizeze concepție absurdă că numai aceia sânt patrioți, cari sunt în staulul coaliției, iar ceilalți sânt trădători de patrie? Numai la noi s'a pomenit atitudinea aceasta față de partidele adverse, căci în toate celelalte țări din lume e îngăduită formarea de partide cu orice program, și n'au lipsă să ceară voie dela guvern sau dela nu știu care partid, și nu se găesc astăzi nicăiri atacuri contra grupărilor pentru patriotism sau lipsa de patriotism, — decât la noi. Așa a fost și înainte vreme : se vede că boala s'a legat și de guvernul coaliționist, și deci a porunci — oficios, — ca toți cei ce nu fac parte din majoritatea parlamentară, să fie ținuti de vânzători ai țării, (răsete și zgomot în stânga), ba încă dacă cineva dintre noi are sau a avut legături personale cu vr'un așa numit „drabant“ ori cu socialistii, ni-s'a strigat : iacă o nouă dovadă a trădării de patrie (sgomot. Strigăte : Credem, credem!) Așadară mărturișiți înșivă.

Eu nu cred să folosească ceva nici țării, nici chiar partidelor, certurile aceste cu temeuri așa de puțin serioase. M-aș bucura să văd discuții pentru binele de obște, discuții cu fond științific, și să nu se găescă guvern, partid, nici fond competent, care să ne arunce în față trădarea de patrie fără motive, fără dovezi.

UN GLAS (în partea stângă) : Ai umblat prin România?

T. MIHALI : Am umblat și voiu mai umbla. (Zgomot.)

PREȘEDINTELE (sună). Liniște ; regula-

mentul Camerei nu permite să întrerupeți pe orator.

T. MIHALI : Eu însă știu, că noi ca deputați naționaliști avem puțină libertate după părerea d-voastră în țara aceasta, și și atunci ne priviți cu ochi răi, când călătorim în diferitele ținuturi ale țării, ba ce e mai mult, guvernul cheltuește milioane, să descopere conjurațiunile de pe la Lugoj ori mai știu de unde, (ilaritate) și după aceea iese la iveală că nici nu am fost pe acolo. (Sgomot.) Inșă cu ocaziunea aceasta o spun limpede, că nu am fost prin România, numai în afaceri familiare, ci am fost și esmis ca încrezutul unei firme pentru o învoială, pe care, e permis să le faci atât în România, cât și în Franca, ori în Anglia. Dar nu cred, că este vre-unul între d-voastră, care mi-ar putea documenta, că eu aș fi făcut politică în România. Dacă însă d-nii merg așa departe, încât voesc se ne oprească și dela cercetarea neamurilor noastre ori dela îndeplinirea afacerilor noastre particulare în România ori în Viena, atunci d-voastră dați dovezi ciudate despre concepția libertății în fața lumii culte.

On. Cameră! Constat, că tranșacțiunea e p'gubitoare pentru țară, guvernul numai de sălă a primit-o.

On. Casă! In legătură cu tranșacțiunea aceasta, adecă din tranșacțiunea aceasta se vor naște multe rele pentru țară, cari rele să cuprind în tranșacțiunea însăși, ori poate trăgănarea tranșacțiunii, încurcăturile ivite între coaliție și partidul kossuthist, sunt cauza, că astăzi în țara noastră este o stare economică și financiară foarte nefericită așa că despre alta asemenea acestei nu ne aducem aminte, cel puțin în generația aceasta.

Onorată Cameră! Știu și eu că starea financiară, vorbind în general, pe tot continentul, că și în America e foarte critică, starea cea însă care e la noi, nu mai există nici în continent, ba nici în America, și nici nu poate fi, pentru-că în provincie am ajuns să nu mai putem escompta cambiile de 100 de cor. nici pe lângă interesele cele mai mari, ba nici o bancă.

On. Cameră! Aceasta e o astfel de întrebare, pentru criticizarea căreia voim să fim foarte obiectivi. Dacă însă d-voastră ne respingeți propunerile noastre binevoitoare faceți ce vreți. România să va îngrijii de starea sa financiară, ear noi să ne îngrijim de a noastră fiindcă ne e așa de primejduită, încât dacă nu ne vom îngrijii de ea, în decurs de o jumătate de an, vom ajunge în fața unei stări financiare și economice foarte critice.

Eu, on. cameră, nu pricep, cum de on. mei colegi judecă atât de ușuratic, dar eu așa sunt informat, și credeți-mă că informațiile mele sunt obiective, că adecă nu numai în ținuturile locuite de naționalități, dar chiar și între maghiari e lăfită părerea, că pricina acestei nenorocite stări financiare e nu numai banca austro-ungară și băncile mari din Budapesta, ce stau în legătură cu ea, ci pricina e în mare parte însuși guvernul. (Zgomot și contraziceri în stânga.)

Nici eu nu le cred toate acestea, on. cameră, pentru-că dacă le-aș crede, datorința morală m-ar sili să pretind punerea guvernului sub acuză. Dar sunt silit să spun, ceeace am auzit din cercuri curat maghiare și datorința guvernului e să clarifice lucrul, căci s'ar putea ușor concluda, că între pact, cvotă și în're starea rea financiară de azi este o anumită legătură. Și înzadar trimbiță banca austro-ungară, că în anul acesta a dat Ungariei atâtea și atâtea milioane, poate mai mult, decât în anii trecuți, dar lucră în înțelegere cu celelalte bănci mari.

Am cetit în ziare, că dl ministru-prezident ar fi declarat, că pentru sanarea crizei financiare statul vine în ajutorul institutelor mari financiare cam cu o sută de milioane. Bine face. Dar oare s'a gândit guvernul unguresc și ministrul-prezident, că nu numai băncile din Budapesta ar trebui ajutate, ci și cele din provincie?

Cu ocaziunea pertractării bugetului din anul trecut am avut onoarea a face o pro-

punere, pe care on. cameră spre mirarea, dar totodată și spre bucuria mea, a primit-o. Am propus să se îndrume guvernul să dispună, ca băncile din provincie să nu aibă voie a lua camătă mai mare de 8 procente. Durere însă, că am ajuns astăzi acolo, că băncile mari lucră cu 10—14 procente. (Contraziceri.) Pot dovedi, dacă doriți, că băncile mari stau în legătură una cu alta, ceeace e și lucru natural, căci „similis simili gaudet“, domnii cei mari țin cu domnii cei mari, și oamenii săraci cu oamenii săraci, dar e destul de dureros lucru, că casa capitaliștilor, care nenorocește țara și poporul, nu află marginea, peste care nu e permis să treacă.

Să nu credeți, că numai pentru cea arăt neîncrederea guvernului fiindcă fac parte din partidul opoziției, dar am văzut în provincie lucruri de necrezut, am văzut cum omului sărac i să licitează moșia care valorează 2—300 coroane pentru o datorie de nimica : 40 coroane. Și-să rupe inima văzând astfel de lucruri. Acum nu să mai poate zice că am adus pe tapet lucruri cari numai pe noi ne dor, nu, pentru-că leacul potrivit e al țării întregi, al tuturor popoarelor conlocuitoare, durerile ei le suferim toți fără deosebire de naționalități.

Pentru cea cu toată încrederea rog guvernul să facă ceva, ca drama financiară care să desfășoară repede înaintea ochilor noștri, să nu devie o tragedie, o catastrofă, fiindcă urmările vor fi mai teribile ca ale desastrului dela Mohács. (Zgomot.)

Să priviți, domnilor, acest lucru din punct de vedere politic. Să judecați puțin cu atât mai văros că chiar și în opinia publică maghiare lucrurile sunt așa de încălcite, încât dacă ar veni cineva, care să promiță că va aduce lucrurile în alvia de mai de mult, ar lua frânele guvernării acestei țări și atunci dumneavoastră pe lângă toate ideile 48-iste ați putea pica. (Zgomot continuu.) Să nu lăsăm dar ca lucrurile să se desvolte până la infinit, căci conțin un pericol enorm pentru țară. (Zgomot.) Partidul nostru desvălește starea lucrurilor sincer, așa precum este. Totodată facem cunoscut, că atunci când e vorba de interesul țării întregi, noi suntem capabili să trecem peste interesele noastre de partid, nu așa ca dumneavoastră, cari de-atâta vreme nu vă puteți înțelege în privința băncii autonome, așa încât astăzi toată chestiunea e strasnic de încălcită. (Zgomot.) Și tot dumneavoastră ziceți că noi suntem vânzători de patrie. Vă asigur, domnilor, că până atunci până când chestiunea de naționalități și chestiunea socială nu-i independentă, nici vorbă nu poate să fie. In privința aceasta suntem de o părere cu politicianul și fostul vice-președinte al partidului 48-ist, care de mult a zis, că până atunci până când chestiunile susamintite, adecă a naționalităților și cele sociale nu sunt rezolvite, nu poate să fie pace în țara aceasta. (Zgomot continuu.)

Dar dumneavoastră nici în gând n'aveți lucrul acesta, că dacă l'ați avea, ocașia e aici. Acuma e la ordinea zilei chestiunea băncii autonome. Ne luând în considerare că ați putea pertracta chestiunea asta și altădată, cel puțin nisuiți-vă să câștigați pe partea dumneavoastră cercurile financiare, cari ar putea fi ajutor ideii băncii autonome.

Inșă domnii nu se înțeleg cu nimenea. Spuneți și arătați-mi când și cu cine se înțeleg domnii în privința asta? (Zgomot.) D-voastră faceți lucrul întors, începeți dela coadă. In loc să puneți întâi baza băncii autonome ungare, în loc să sonați stările din Ungaria, vreți să înființați banca autonomă fără a face mai întâi pregătirile necesare. Cugetați, că veți putea nimici toate celelalte bănci (zgomot), din contră, împrejurările vă vor nimici pe d-voastră (sgomot).

N'avem încredere în guvern din cauza politiceii lui financiare. Recunoaștem, că în fruntea ei stă unul din cei mai valoroși politiciani, dar cu toate acestea trebuie să mărturisesc, că nici eu și nici partidul meu nu putem fi mulțumiți cu guvernul actual pe lângă toată bunăvoința. On. Cameră! o să vă spun pentru ce. Inainte de toate e știut

că în bugetul actual cheltuielile vor fi cam cu 125 milioane mai mari de cum au fost și știm și aceea, că dl ministru de finanțe a socotit față de cheltuieli 22000 cor. plus, ceea ce înseamnă aproape deficit.

Doresc, ca socoteala dlui ministru să se adevărească, dar îmi iau voia să atrag atențiunea dlui ministru asupra altui punct de vedere. Și anume, nu s'ar putea mări venitele statului în conțelegere cu ministrul de agricultură din posesiunile statului și mai ales din băieșit, care cade în competența ministrului de finanțe?

Din raportul oficiilor de mine vedem cu durere, că activitatea lor se sfârșește de regulă cu deficit, cu toate că chiar și capitalurile străinilor lucră la noi cu un venit foarte frumos; și cu toate că statul are tineri absolvenți ai academiei de minerit, pe cari i-ar putea aplica, pe de o parte, iar de altă parte ar putea cheltui sume mai mari pentru cercetări geologice și așa ar putea spori venitele statului.

Aș mai avea o modestă observare cu privire la băieșit, și anume la băile de sare, din cari statul ar putea avea și mai mari venituri. La noi sarea e averea statului, statul o pune în vânzare prin oficii așezate în locurile mai însemnate. Să nu credeți că chestia aceea e neînsemnată, căci statul are anual un venit de 50 de milioane din sare. Guvernul liberal a avut nenorocita idee să dea liferarea sării „Societății pe acții ungurești de comerț” și anume astfel că îi dă un credit fără camete de 9 luni. Știți cât face acel credit? 200 de milioane. Pofțiți și socotiți cât face camăta pe 9 luni dela 200 de milioane de cor. Dar de nu-și va plăti un biet om darea la vreme va trebui să plătească interese deja a doua zi. Cu ce drept îi să dă credit gratuit 9 luni de zile, numitei societăți?

Pe lângă acestea, pe când înainte aveam totdeauna sare la dispoziție, azi de multeori bietul om dela sate, nu capătă sare nici pe bani. Și mai ales să întâmplă asta în Ungaria proprie, și mă mir că deputații respectivi nu să interesează de chestiunea aceasta. Căci pecând la noi în Ardeal, în Crasna, ținutul Chioarului etc. marea metrică de sare face 6 fiorini și 50 de cruceri, la DVoastră e 9 fiorini.

De când s'a angajat societatea comercială pe acții la transportul sării, spun Ungurii, că nu s'a scumpit sarea, de cât cu un creitar la kgr. Dar știți dvoastră cât face creitarul acela la un vagon? Tot atâtea sute de fl. Pe lângă acestea a pierit și controlul necesar, care exista mai demult; neexistând acest control, ea poate aduce sarea căpătată pentru un preț favorabil și vândută în Ardeal cu 6 fl. 50 cr. și în Ungaria și să o vândă aici mai scumpă.

Dar mai este ceva. Această societate comercială pe acții are concesiune să folosească sarea pentru fabricațiune. Asta nu e corect, pentru că legea 1868: XI. dispune, că în ce casuri și cui să poată da concesiune pentru a folosi sarea pentru fabricațiune. În urma acesteia prețul sării e minimal iar societatea singură are profit din aceasta.

On. Cameră! Nu voesc de astă-dată să mă ocup mai pe larg cu chestiunea aceasta, voi avea ocaziune să vorbesc mai mult, când se va pune la ordinea zilei discuția asupra bugetului. Susțin însă, că deși contractul acesta a fost încheiat pe vremea guvernului liberal, guvernul actual l'a încheiat de nou. Și l'a încheiat în dauna bugetului țării și a consumătorilor.

On. Cameră! Am amintit lucrul acesta, ca să dovedesc, că păcatele guvernelor anterioare se repetesc și acum. Datorința guvernului e să saneze răul.

On. Cameră! Nu suntem și nu putem fi cu încredere nici față de ministerul de interne. Cu durere trebuie să constat, că sistemul cel vechiu de administrație nu numai, că nu s'a schimbat spre bine, ci în multe privințe s'a înrăit. Prima-dată, când ne-am exprimat nemulțumirile, ne-au mângâiat cu aceea, că în ținuturile locuite de maghiari stă lucrul tot așa și ne-am și

convins, că și aici ca și la noi înzadar caută omul sărac dreptate.

Destul de trist, că dl ministru de interne nu reflectează la cele mai multe dintre interelatiunile colegilor mei. În multe locuri aduce hotărâri fără ascultarea noastră, numai pe baza spuselor organelor de administrație. Și e dureros, că dl ministru își câștigă informații numai din anumite izvoare prin anumite cercuri oficioase. Pentru-că ori câtă încredere ar avea față de fișpani, în chestiile mai complicate, dl ministru ar trebui să recurgă și la alte izvoare de informație.

În decursul verei trecute în câte locuri nu au călcat libertatea întrunirei; diferite organe de administrație au știut iscodi fel și fel de motive pentru oprirea adunărilor convocate în chestia votului universal.

Nu este însă o procedură generală, ci fiecare purcede după voia lui, și după interesele proprii, după cum cu durere a purces alaltăeri și un anume pretore, care a comandat foc, fără ca mai înainte să fi provocat poporul să se împrăstie.

UN GLAS (din stânga): De unde știți? (Sgomot continuu în stânga).

PREȘ. (sună): Liniște, dl deputat n'are drept să-l intrerupă pe vorbitor, îi voi spune pe nume dlui deputat care intrerupe încontinuu. Vă rog d-lor să aveți în vedere regulamentul camerei.

T. MIHALI: Onorată Cameră! nu voesc să mă ocup mai pe larg cu chestia aceasta, fiindcă o va desvolta-o altul mai pe larg, Mi-a venit însă în minte în decursul vorbirii, că până unde e în stare să meargă un pretore, acest mic Trepov, și că ministrul de interne cât de mult crede cuvintelor lui, și că ce urmări poate avea asupra poporului. Onorată Cameră: Am fost însă cu neîncredere și față de ministrul de justiție. Cu ocaziunea discuției bugetului din anul trecut, exministrul Polónyi Géza, a promis, că în ținuturile locuite de naționalități va aplica astfel de juzi, cari știu limba poporului. Promisiunea lui întru câtva ne-a liniștit. Durere însă, promisiunea tot promisiune a rămas. Să nu credeți dlor, că voi vorbi despre plângerile naționalităților, pentru că chiar ministrul-președinte a zis că legea naționalităților din 1868, nu o va duce în îndeplinire, cel mult în comune, ba nici acolo. Nu d-lor, nu voesc să mai spun plângerile drepte ale noastre, căci am ajuns că numai acele drepturi voim să le apărăm cu cari ne-am născut: dreptul omenesc. Drept omenesc născut deodată cu mine e acela, că dacă eu nu știu limba statului, să am dreptul să mă apăr în limba mea proprie. Chiar în ținuturile locuite de naționalități sunt astfel de juzi, cari nu știu numai ungurește, și cari nu fac altceva, decât încontinuu prin interpreți să înțeleg cu poporul, așa că chiar maghiarul voeste starea aceasta de lucruri, și e silit să constate, că această procedură nu poate fi nici de cum folositoare, ci numai în detrimentul dreptății. Iar această stare de lucruri, astăzi există. Dl ministru de justiție, a pornit, pe față, adevărat război în contra expresiei naționalităților și a socialistilor. (V. Damian: Așa-i).

Am avut și în trecut proces de presă; ne-au persecutat cu procesul „memorandului”, după care a urmat al „replicei” etc. Vă întreb avut-au persecuțiile acestea mari vre-un rezultat? Nu, dar în schimb a crescut amărăciunea poporului, l'ați deșteptat și pe el.

Iară DVoastră n'ați învățat nimic din greșelile trecutului.

Știu o grămadă de cazuri când procurorii au porni proces de presă pentru articolele despre care advocați și deputați unguri pricepători au declarat că nu conțin nimic oprit. Dar nici nu să pedepsește redactorii pentru ceia ce au scris, ci pentru ceia-ce vreau iei să înțeleagă Sper că în țara asta mai stă principiul că: De internis non indicat proetor”. Sau am ajuns până acolo că DVoastră nu mai judecați după dovezile din acte, ci după cum vă place să presupuneți? Și credeți că veți ajunge la vre-un rezultat?

M'ăș mira foarte mult. Astăzi naționalitățile suntem în număr preponderant și azi mișcarea noastră nu mai poate fi înăbușită prin procese de nici un ministru, ci singurul rezultat este neliniștirea țării. Și apoi DVoastră vă mai plângeți că noi vă denunțăm străinătății? Pe când de fapt nu se întâmplă altceva, decât că articolele respective apar în foile străine și străinătatea să convinge că atâția și atâția ajung nevinovați în temniță.

Aceasta nu-i nici în interesul țării nu-i nici cu dreptate. Întreb pe dl ministru de justiție până când mai are de gând să persecute presa naționalistă și socialistă?

O VOCE: Unde-s dovezile?

T. MIHALI: Mă mir că mai e cineva care să nu vază cum verdictele de osândire urmează unele după altele; să nu știe că penitenciarele din Vác și Seghedin sânt pline de întemnițați politici.

Cred că ministrul de justiție va lucra în interesul țării, dacă va rezolva chestia aceasta. Va trebui s'o facă dacă aveți intenția serioasă. DVoastră deputații și guvernul, să restabiliți pacea în țară, dacă voiți să înainteze țara culturalicește și economiceste.

Iar de nu, va urma „bellum omnium contra omnes”. Să nu credeți că ne veți învinge, nici odată; căci nu va fi vorba de modestele noastre persoane, ci lupta se va purta pentru o idee care nici când nu va putea fi înmormântată.

Iar ideia aceasta este: respectarea drepturilor omenesti față de ori cine. (Zgomot).

O VOCE (din stânga) Față de voi nici acelea nu le vom respecta.

T. MIHALI: E destul de trist că în parlamentul acesta să găsește un astfel de deputat care să declare că nouă nici dreptul de om nu ni-l concede. Prin asta a profanat ideia drepturilor omului în numele „ideii de stat”. Când v'am spus eu, ați negat-o, iar acum o mărturisește unul dintre DVoastră.

O VOCE: Citește dosarul Hlinka!

Eu l'am cetit, și când m'am prezentat ministrului de justiție Polónyi și i-am arătat negru pe alb cum stau lucrurile, el însuși a zis: „Dacă stau lucrurile așa, voi da ordin ca Hlinka să fie pus pe picior liber și judecătorii cari au reținut pe Hlinka în arest preventiv o jumătate de an, să se pună sub cercetare disciplinară.” (La stânga zgomot.) Dar durere, sovinișmul dumneavoastră e atât de mare încât nici chiar ministrul justiției nu a cutezat să se expuie pentru dreptatea noastră vădită. (Ovații între naționalități. Strigăte sgomotoase la stânga: La ordin, la ordin!) Domnilor deputați! Vă rog, permitem ca în câte-va cuvinte să-mi fac observațiile și tață de administrația lucrărilor publice.

Eu cu întrebarea aceasta m'am ocupat mai în detalii anul trecut la discuția bugetului, și atunci am arătat bazat pe date statistice, că greutatea pe cari trebuie să le suportăm, sânt enorme. Asta am făcut-o din datorință.

Mare jertfă o adus statul atunci când a răscumpărat calea ferată de stat austriacă. Când am vorbit despre asta, ministrul de comerț mi-a răspuns, că își va da toată silința, ca comunicațiunea căilor ferate să corăspundă recerintelor moderne. Dar ne-am înșelat și în privința asta. S'a ivit lipsa de vagoane, așa că în toamnă, mai ales în Ardeal, nu erau destule vagoane pentru transportarea bucatelor și a poamelor, așa că o parte mare s'a stricat sau stă și acuma grămadă și expusă la stricăciune. De exemplu trenul din valea Someșului a cerut 50—100 vagoane și a căpătat șase. De fapt erau acolo vr'o 40 vagoane dar acestea erau pre-munerate de societatea susamintită pentru transportul sării, care era legat de termen, cu toate că sarea nu e expusă la stricăciune; și chiar șeful de gară mi-a spus, că transportul sării e preferat față de cel al poamelor.

Îndată ce cheltuim atâta pe căile ferate, ar trebui, ca dl ministru de comerț să se îngrijască cel puțin de atâta, ca economii să aibă la timp vagoane pentru transportul

bucatelor. Tot în ce privește comunicația trebuie să spun, că plătim dări de drum foarte mari, și cu toate acestea nu avem drumuri bune. Și în privința asta să iau în considerare interesele unor persoane anume.

Acolo, unde pretind interesele unui om protejat, se află drumuri și păduri bune, iar în ținuturile, unde are moșie vre-un deputat din opoziție, nu găsești nimic în rândulială. (Contraziceri în stânga). Așa e prin cercul meu! Iată, domnilor deputați, câte abuzuri nu se fac, fără ca guvernul să iee măsuri pentru delăturarea lor.

Dar nu putem fi mulțumiți nici cu ministerul de agricultură, de aceea nu avem încredere nici în ministerul acesta.

Cred, că nu e nevoie să amintesc, că Ungaria e țară agricolă, dar veți recunoaște cu toții, că pentru promovarea agriculturii s'a făcut puțin, ba pot afirma că chiar nimic. Lucru destul de dureros, că guvernul nostru lasă să se prăpădească țărâniea, care formează majoritatea locuitorilor țării, de pe spinarea căreia se adună venitele statului, care între împrejurările de astăzi e cea mai morală și neînfiată de stricăciunea orașenească.

Acolo sunt de exemplu milioanele cari le-a luat ministrul de agricultură în bugetul de acum nu au pentru scopuri de colonizare. Nu înțeleg de ce vă bateți capu cu lucruri cari nu să vor realiza nici odată, pe când interesele economilor așteaptă să fie ținute în evidență. Nu pot înțelege nici decum, de ce guvernul maghiar dă la o parte interesele clasei muncitoare maghiare și a micilor economi numai și numai ca să maghiarizeze.

Părerea partidului nostru este, că pe terenul agriculturii ar trebui începută o agitațiune mult mai mare, ca cel puțin întru câtva să ne putem apropia de producțiunea din străinătate, care e mult mai superioară. Deci ar fi mai consult ca milioanele cu scopul de colonizare să se che tuiască pentru dezvoltarea economiei. Nici față de ministrul de honvezi nu avem încredere. Anul trecut, colegul meu Hodza, a cerut să se găsească mijloace potrivite pentru delăturarea neînțelegerilor dintre militari și așa po-reclitul „civil-vagage“.

Domnilor deputați! Durere, în privința aceasta, nu numai că nu s'a făcut nimica, dar din contra, neînțelegerile devin tot mai mari, așa că atunci când se întâlnesc militarii cu cetățenii trebuie să fi pregătit în tot momentul că acum, acum se începe cearta, bătaia între ei.

E lucru natural că civilii trag scurta, că miliția ori trebuie ori nu trebuie să folosească de armă, și ne împușcă ca p: niște câni. (Sgomot). Cred dlor deputați că a sosit timpul ca să ne ocupăm și cu lucrul acesta. Măcelurile dela Cernova și dela Pânade să servească de îndreptar guvernului pentru rezolvirea grabnică a acestei chestiuni din aceste două cazuri guvernul a trebuit să se convingă de lipsa unui modus vivendi, de lipsa unei discipline în ce privește creșterea morală, mai bine zis umanitară a miliției, ca să nu folosească pentru ori-ce lucru de nimica arma. Iar dacă cazurile acestea s'au întâmplat, acolo este regulamentul, poftiți a-l aplica, și poftiți a-i pedepsi pe aceia, cari la Pânade și Cernova, au făcut vărsări de sânge curat, fără nici-o cauză mai adevărată, pentru nefericirea și rușinea acestei țări. (Sgomot și contraziceri). În privința aceasta, onorată Cameră, în ambele două cazuri sus amintite, pretind cercetare strictă. Dar nu ne îndestulim cu o cercetare unilaterală care se va face din oficiu. (Sgomot). Pentru că știm din experiență proprie că toate acele argumente, cari servesc pentru descoperirea adevărului să trec cu vederea, din contră numai prin aceste dovezi, se vor limpezi lucrurile.

Onor. Cameră: Așa cred că pe scurt, la înțeles, și destul de obiectiv, am spus motivele, cari mă silesc pe mine și partidul meu, ca să avem neîncredere față de guvern

și de administrația de azi în urma căreia nu vom nola proiectul de indemnitate.

Thaly Kálmán i-a apărarea guvernului. Spune că nici-odată nu s'au întrunit atâția iluștri bărbați la cârma țării, ca acum. Dar nici-odată de altă parte împrejurările n'au fost atât de grave.

Guvernul lucrează cu stăruință și bine. Oratorul, făcând parte din coaliție declară că are încredere în guvern. Ureează însă-nătoșare lui Kossuth.

Fr. Supillo vorbește în limba maghiară contra guvernului.

Wekerle: Mulțumește lui Mihali, pentru declarația ce a făcut, că nu are încredere în guvern.

Răspunde bațjocoritor lui Supillo spunând, că acei cari sunt la guvernul Ungariei sunt bărbați cu un trecut politic cinstit!

Sperează că nici Croații nu vor trimite aici politicieni cari își au un rost oare-care de pe astăzi pe mâne.

După pauză.

Președintele redeschizând ședința, vorbește deputatul

Aurel VLAD: După un an și jumătate de cârmuire a actualului guvern, putem să sunem politica lui la o critică amănunțită, căci cunoaștem spiritul de cara ia să călăuzește din cuvintele și mai ales din faptele miniștrilor.

Dl prim-ministru ne-a invitat să arătăm în mod pozitiv în ce consistă asupra și maghiarizarea de care ne plângem.

Ieste lucru noîndoiros că compromisul făcut de actualul guvern ieste cel mai prost din câte sau făcut dela 1876 încôace. Când Fejérváry a propus coaliției să primească puterea făgăduindu-le autonomia vamală și „mâna liberă“, ea a refuzat, cerând și mai mult, comanda unguerească. La sfârșit însă, ea s'a mulțumit cu mai puțin decât a făgăduit Fejérváry. Cine-i deci de vină, că ați capitulat? Kossuth singur a recunoscut într'un recent discurs că în chestia compromisului a suferit o înfrângere din partea Austriei. Pretinsele concesii de drept constituțional sunt mincinoase și să reduc la zero. Oare nu-i un simplu joc de cuvinte de-a spune că de-aici încolo nu suntem legați de Austria prin unirea vamală și prin convenția vamală.

Când Andrassy Gyula bătrânul a fost prim-ministru ca dacă în Viena făcea concesii de drept constituțional ungueresc preț de un chilogram, atunci primea preți de sute de kilograme învoială de-a asupra naționalitățile.

Iată și legea naționalităților. Pentru ce nu o aplicați?

O VOCE: Trebuie aprobată!

A. VLAD: Poftiți obrogați-o. Când nu vom mai avea nimica de pierdut, vom lupta cu mai multă Inversunare.

O VOCE: din stânga: Asta va să zică teroare.

A. VLAD: Nu i teroare ci adevărul. Iată și legea școlară a lui Apponyi (strigăte trăiască Apponyi!) Legea asta înseamnă un pas înainte pe maghiarizare. Ea consimțeste principiul că numai cine învață unguerește este bun patriot și demn de-a avea drepturi de cetățean. Dar poate fi vorba de egalitate de drepturi când ele sunt condiționate de cunoștința unei limbi? Nici odată nu vei recunoaște dreptul statului de a sili pe cetățeni să învețe o limbă.

Puterea statului și azi se află în mâinile boerimeii. Ea cere maghiarizarea căci ea servește interesele ei de clasă. Dar aceiași nobile s'a împotrivit acum o sută de ani ca limba unguerească să fie introdusă ca limbă oficială, căci ea nu știa decât nemțește și risca să piardă funcțiile publice către elementul burghezesc și democrat. (Mare sgomot). Pentru a cunoaște politica guvernului, nu trebuie să căutăm atât legile, ci duhul în care ele se aplică. Ei bine duhul ei întreg se caracterizează printr'o singură vorbă rostită de un funcționar. Când la o

alegere am luat parte în calitate de om de încredere și am ridicat mai multe contestații împotriva ilegalităților președintelui, el mi-a răspuns: Legea sunt eu. (Mișcare, râsete).

Și așa zic și judecătorii și subprefecții: Legea sunt eu, încât poporul nostru a ajuns să facă o zicătoare: Legea este ceia-ce fac domnii.

Pentru ce șefii socialiștilor sunt pedepsiți și închiși supt diferite pretexte? Dece sindicatele muncitorilor sunt neconținț dizolvate? Știm un caz când sergentul major de jandarmi a fost pus să supravegheze asupra discursului unui deputat și l'a invitat să nu atâte.

O VOCE: Cine-i.

A. VLAD: Deputatul Milan Ivanka. Deputații Skiciak, Juriga, Ichticka au adus la cunoștința camerei că dreptul lor de inviolabilitate a fost violat. Nici azi încă nu s'a adus o hotărâre în afacerea asta. Arată alte două cazuri analoage ale deputaților Sternberg și Dasciuszky în Austria unde dreptul de inviolabilitate a fost violat. La noi însă când un deputat este dat afară din cameră, comisia de imunitate nu să grăbește de loc să dea satisfacție.

Când văd toate faptele acestea și văd că se prezintă legile pentru garantarea constituției, mă întreb de ce nu se dă o constituție cetățenilor țării care să se sprijinească pe ea. Aceasta ar fi adevărata garanție a constituției. Dați mai întâi adevăratele libertăți publice, de întrunire, de vorbire și asociare.

Cere abrogarea dreptului de-a candida al fișpanului. Amintește numeroasele procese politice și spune că judecătorii nu sunt independenți și obiectivi.

PREȘEDINTELE: Vă rog să nu vă atingeți de independența judecătorilor.

A. VLAD: Judecătorii la congresul lor dela Seghedin singuri au recunoscut că nu sunt independenți. Pentru ce dl ministru de interne, care spune că iubește poporul, caută să facă cercurile electorale cât mai mari, pentru ca poporul nostru să aibă cât mai puțini reprezentanți în cameră? Dece dl ministru Darányi dă pășunile coloniștilor unguri și românilor din Hunedoara trebuie să plece în America. Amintește alegerea dela Beiuș și teroarea țărăienilor cărora partidul Kossuthist le-a mulțumit iar ministrul Kossuth a spus că va căuta să recâștigate mandatul dela Beiuș.

NAGY GYORGY: Lasă că-l va anula comisia de cameră!

A. VLAD: Spune că nu are încredere în guvern și nu votează indemnitatea.

PREȘEDINTELE ridică ședința la orele 2 și jumătate.

Cronica externă.

Deschiderea Sôbraniei.

Eri la 28 c. s'a deschis Camera bulgară în prezența principelui Ferdinand. Mesagiul citit de ministrul președinte Gudew anunță liniștea în țară, relațiile de pretenie cu toate puterile mari și cu statele vecine.

În privința învățământului guvernul i-și pune toată silința de a da acestuia o direcție, care să nu periclitizeze înaltele interese naționale ale statului.

Le amintește de serbările naționale cu ocazia desvălirii monumentului țarului liberator și să accentuează bunele relații dintre Bulgaria și Rusia liberatoare.

În fine să depun câteva proiecte referitoare la politica internă.

Relațiile ruso-bulgare.

Reprezentantul Corespondenței politice din Viena la Belgrad, a publicat de curând textul unei convențiuni militare, așa zis, făcută între Rusia și Bulgaria. Acest document, în care e vorba, în termeni precisi, despre pozițiunile ce ar avea a ocupa

armata Bulgară în caz de războiu cu Turcia, despre ajutoarele rusești ce-ar debarca la Burgas, și în care forțele armate ale principatului erau considerate ca avant-garda strategică a unei armate venite din Rusia. — este astăzi oficial calificat de apocrit de către agenția «Havas», care declară «absolut inexactă» informația Corespondenței Politice.

Această desmintire va fi cu atât mai bine primită, cu cât știrea produsese cu două săptămâni înainte, un efect din cele mai neașteptate.

Tabloul politic, pe care-l zugrăvea convențiunea pentru colaborarea armatelor ruse cu cele bulgare cadra cu nota austro-rusă din 28 Septembrie trecut. Această noț, ne amintim cu toții, comenta restrictiv articolul 3 din programul dela Muerzsteg. Ia părăsea, în parte, dacă nu absolut, ideea de delimitări noi etnografice în Macedonia. Afirma, mai expres decât convențiunea dela Muerzsteg însăși, hotărârea luată la St. Petersburg și la Viena de a respecta statu quo macedonean. În fine, departe de a arăta vre-o părtinire pentru nația bulgară în Macedonia, ea dezaproba excesele comise de bande, ori-care ar fi ele, și părea chiar că privește lucrarea lor neîntreruptă ca de natură a justifica represiunile din partea Turcilor.

Era depărtare dela aceste sfaturi aspre până la eventualitatea unui războiu pro Macedonia, prevăzut de pretinsa convenție.

Cum însă, să uiți totuși impresia făcută câteva zile mai încoace, de ceremoniile militare comemorative, cari în luna trecută, s'au înmulțit pe toate punctele teritoriului bulgar. Aceste serbări pregătite de mult, făcute dinadins cât de solemne, au avut în toate țările slave răsunet uimitor. Poate cineva să se mire că în ele s'a văzut simbolul exterior al unui acord nou ruso-bulgar? Poate cineva să se mire, atunci când — întocmai ca în 1902 la inaugurarea bisericeii din Șipca — un membru din familia imperială a Rusiei reprezintă pe Nicolae al II-lea pe câmpul luptelor istorice din 1877? Marele Duce Vladimir îndeplinea de astădată, misiunea încredințată acum cinci ani marelui Duce Nicolae. Și, ca și cum ar voi să sublinieze înțelesul călătoriei sale, a venit pe Dunăre — pe drumul urmat în 1877, în fruntea celui de al 12-lea corp de armată rusă — în Bulgaria.

A inaugurat, în ziua aniversării Plevnei, monumentul ridicat lui Alexandru al II-lea. A luat parte la toate serbările date în onoarea aceluia, pe carii patrioții bulgari, ca și țărani ruși îl numesc «țarul liberator». Participarea numeroasă la aceste serbări a numeroși Bulgari macedoneni, ovațiunile făcute de ei generalilor ruși Stoletof și Parensof ca și veteranilor veniți din St. Petersburg, totul arată lămurit «liberarea» ce se așteaptă în Macedonia dela viitor și dela țarul cel alb.

Notăți de alături ciudata supra-abundență a acestor manifestări ruso-bulgare. Se părea că numai era cu puțință să se sature de frăția militară. A fost, rând pe rând inaugurarea bisericeii-cimitir, construită în orașul Plevna; apoi a muzeului făcut în casa locuită de Alexandru al II-lea în 1877 și unde primi sabia lui Osman-Pașa. Apoi se făcure alte serbări la «Fântâna lui Gurco» la «parcul lui Scobelef», ca și când Bulgarii ar fi voit să arate Rușilor ce-au știut să facă în timp de 30 de ani de progres și pace în țara lor liberă.

După care se proceda la pelerinaje militare la Parodim și Biala. Și numai după șapte zile de reprezentații continui, marile duce încetă a fi oaspele Bulgariei și fu la Euxinograd al principelui Ferdinand. Nimeni nu se va mira de acest entuziasm, amintirile războiului dela 1877, sunt într'adevăr pentru Bulgari alfa și omega patriotismului. Cu toate acestea serbarea acestor glorie comune, urmând după înfrângerile din războiul ruso-japonez, nu putea să treacă neobservat. Și cu drept cuvânt

suntem împinși a vedea în ele, semnul unei orientări politice nouă.

Această orientare — fie că a avut, fie că va avea de rezultat, ajungetea la acel acord pe care Corespondența politică s'a grăbit să-l anunțe — se precizează când o apropii de acordul ruso-japonez și de cel anglo-rus.

Neapărat e vorba numai de o politică de pace: nota austro-rusă din 28 Septembrie e dovada. Dar e vorba de o politică activă, de o politică care afirmă «reintrarea» Rusiei în Europa, în acest «Orient apropiat» de cum se zice la St. Petersburg, care e teatrul firesc al expansiunii reșe și-a căruia apropiere îi înzecește valoarea — mai ales în urma falimentului aventurilor depărtate. Corespondența politică a păcătit — pentru că așa ni se spune — prin excese de imaginație. Dar intenția nu e lipsită, nici de adevăr, nici de oportunitate. (Le Temps).

FRANZ JOSEF Apă purgativă

ȘTIRII E ZILEI.

Marți, 29 Octomvrie n.

— **Duel între două fete.** În o pădure din apropierea orașului Lemberg a avut loc în ziua de 28 c. un duel între două domnișoare, care erau angajate ca funcționare la firmă comerciale.

Fetele amândouă avuseră legături de dragoste cu un căpitan fără să știe una de dragostea celeilalte.

Căpitanul a promis fiecăreia că o va lua în căsătorie și în modul acesta le-a înșelat.

Când din întâmplare ele s'au întâlnit la căpitan acasă au început să se spioneze una pe alta și aflând de scopul vizitei lor au început la ceartă.

În urma acesteia ele s'au provocat la duel în condiții destul de grave.

La primul foc, — duelul era cu pistolul — una dintre ele a fost ușor rănită la frunte.

La al doilea cealaltă a primit un glonț în cap și a trebuit să fie transportată la spital.

— **Sentința în procesul Molke-Harden.** Astăzi Marți, s'a dat sentința în procesul senzațional intentat de generalul Molke ziaristului Harden pentru insultă prin publicitate.

Harden a fost achitat și toate cheltuelile de proces cad în sarcina lui Molke.

Sentința a fost primită cu aplauze din partea publicului.

— **Intorcerea Reginei României de la Neuwied.** Astăzi, Marți cu trenul accelerat de 145 a sosit din spre Viena la Gara-de-ost M. Sa Regina Elisabeta a României, întorcându-se dela înmormântarea fratelui său, principele Wilhelm de Wied.

Cu acelaș tren a sosit și dl Beldiman ministrul României la Berlin, ducându-se la proprietatea sa de lângă Brașov.

M. Sa era însoțită de dna Bengascar, damă de onoare, dl Dall'Orso, secretarul particular al M. Sale. precum și de inspectorul C.F.R. dl Ionescu.

La gară M. Sa a fost întâmpinată de dl Augustin Paul, gerantul consulatului general al României din localitate — consulul general fiind în concediu, — precum și de personalul superior al Căilor ferate ungare.

La ora 2 și 10 minute trenul accelerat împreună cu vaporul regal a plecat spre Arad.

— **Hymen.** Dl Ioan Bunea învățător și dșoara Livia Bărbos își anunță Serbarea nunii lor, care se va celebra Duminecă în

3 Novembre st. n. 1907 la 3 ore după amiază în biserica greco catolică din Borsia.

Trimitem tinerilor însurăței felicitările noastre.

— **Ciocnire între antarți și armata turcească.** Dela Magarova i-se comunică „Românului dela Pind», că în Dumineca trecută a avut loc o ciocnire între o bandă de antarți și armata imperială. Iată împrejurările, în care a avut loc această luptă.

În noaptea zilei de Duminecă 29 Sept. o puternică bandă grecească condusă de Lambru, nepotul ucisului Vardas, a voit să între noaptea în comună. Armata ca de obicei a impresurat Magarova și stătea în poziție. Ea a lăsat să între în comună pe cei doi călăuzi, niște păstori. Când să treacă 3 sau 4 antarți, un soldat le-a strigat: cine sunteți?

Antarții au tras foc spre a anunța grosul cetei. Lupta a durat până pe la miezul nopții. Cu soldații era și Românul Toda. El le vorbea grecește și toată furia antarților asupra lui era îndreptată.

Dintre antarți au fost mai mulți răniți. Cinci au fost îngropați în munții Nijopolei.

— **Sentința atentatorilor dela Branica.** După cum să știe acum câteva luni se încercase un atentat cu dinamită asupra trenului de Arad, la podul dela Branica. Ziarele maghiare aruncau aceasta crimă în spatele românilor, spunând că din cauze politice vreau să nimicească podul de pe Murăș pentru a opri trecerea armatei la o eventuală răscoală din partea Românilor.

Această acuză smintită a fost spulberată însă de adevărul, că nu românii ci nește ciangăi de ai lor au încercat atentatul.

Acești ciangăi cari se numesc Nedelko ics Márton și Vándelly Lajos au fost judecați Vineri și Sâmbăta trecută de curtea cu juri din Deva și pedepsiți la câte șase ani temniță, pentru tentativă de omor și furt.

— **Arși de foc.** Primim următoarea veste tristă: La 27 c. sa escat un incendiu mare în comuna noastră Curiteu, comitatul Selașului, care a prefăcut în cenușie 5 case încât paguba să urcă la 15 mii cor.

În timpul când sa iscat focul oameni se aflau în sfânta Biserică, așa încât ajutor în grabă nu s'a putut da.

Apelăm cătră toți frați români de pretutindenii rogându-i, ca să binevoiască a ajuta pe nenorocitele familii, cari au rămas pe ulițe, perzinduși tot avutul precum și recolta anului acestuia.

Ajutoarele ce se vor trimite din partea binevoitorilor să se adreseze dlui Petru Ostate, preot în loc.

Curiteu (Ökörítő u. p. Sármaság) la 28 IX 1907. Romul Sipoșiu.

NB. Acest apel rugăm pe toate foile române ca să binevoiescă al reproduce.

Economie.

Situația tesaurului public al României la 31 Iulie 1907.

Incasările efectuate în luna Iulie, pe seama exercițiului 1906—1907, au atins cifra de 2.739.344 lei, 12 bani, din care s'au plătit creanțe în contul aceluiaș exercițiu, în sumă de lei 2.227.294 lei, 94 bani. A rămas dar, la această dată un excedent numerar de 512.049 lei, 18 bani.

Adaogând aceste rezultate la cele înre-

gistrate până la 30 Iulie, situațiunea exercitiului 1906-1907, pe ziua de 31 Iulie, 1907 s'a încheiat astfel:

Incasările de la 1 Aprilie la 31 Iulie 1907.

(în 16 luni)	Lei 285.065.778
Plăți în acelaș interval	» 232.935.284
Excedent bănesc	» 51.130.494

Excedentul de încasări asupra evaluărilor budgetare a și atins cifra de 48.076.539 lei, iar recordul este ținut de venitul vămilor care a dat un excedent de 22.828.200 lei, peste evaluările budgetare, după care urmează: venitul căilor ferate cu un excedent de 6,237.303 lei; al timbrului și înregistrării cu un excedent de 5.559.104 lei; al Regiei cu excedent de 4.865.707 lei; al rămășițelor de încasat pentru exercițiile închise cu excedent de 3.471.059 lei; al pescuitului cu un excedent de 1.023.256 lei.

Din creditele puse la dispoziția diferitelor servicii publice, mai rămăsese de lichidat o sumă de 7.151.682 lei.

După toate probabilitățile o sumă de 2—3 milioane se va anula, sau va fi reportată asupra exercițiilor viitoare, iar restul de 4—5 milioane se vor acoperi cu însăși încasările ce s'au mai făcut pe seama aceluiaș exercițiu, în lunile August și Septembrie.

Cercetând situația tezaurului public, de la 31 Iulie în ceea ce privește exercițiul 1907—1908, găsim că încasările au atins cifra de 30.660.888 lei, iar plățile au atins cifra de 24 milioane 598.032 lei.

Resultă pentru gestiunea acestui exercițiu un nou excedent bănesc de 6.062,855 lei.

Recapitulând încasările și plățile din primele trei luni Aprilie—Iulie, situațiunea exercițiului 1907—1908, la 31 Iulie 1907, prezintă astfel:

Incasări	Lei 92.453.285
Plăți	Lei 63.297.080
Excedent bănesc	Lei 29.156.204

Incasările la 31 Iulie 1907, au întrecut pe cele ce fuseseră efectuate până la 31 Iulie 1906, cu suma de 13.410.996 lei.

Mai mult de 50 la sută din excedentul de încasări, față de exercițiul precedent, este acoperit din venitul vămilor din care s'a vărsat la tezaur 16.549.447 lei, din o evaluare anuală de 31.000.000.

Băaturile spirtoase au dat la rândul lor un excedent de încasări de peste 1.400.000 lei; taxa de consumațiune asupra zahărului peste un milion; tutunurile peste 1.300.000 lei; bălțile peste 400.000 lei.

Singur venitul impozitului funciar a dat o scădere de 109.000 lei la încasări.

Această scădere se atribuie sau degravării impozitului proiectată de guvern, sau lipsei de recoltă a micilor agricultori, sau consecințelor revoltelor.

Incasările pe seama fondului comunal au atins la 31 Iulie 1907, cifra de 9.293.951 lei, din care s'a plătit 7 milioane 773,309 lei. A rezultat un excedent bănesc în sumă 1 milion 520.642 lei.

Intr'un cuvânt comparativ cu exercițiul precedent, încasările din aceste prime patru luni, sunt superioare cu 1.864.921 lei.

Intru cât privește veniturile, ele au fost toate în creștere.

Este de relevat aprovizionările mari de combustibil, cărbuni, coks, brichete, făcute în primele patru luni ale anului 1907, în raport cu cele din epoca corespunzătoare a anului 1906.

În 4 luni din 1906 s'au încasat, pentru aceste aprovizionări 28.722 lei; în 4 luni din 1907 s'au încasat 105.460 lei. Cu alte cuvinte pentru nevoile ernei s'a importat combustibil aproape de patru ori mai mult decât în anul trecut.

În aceste condițiuni se prezintă situațiunea tezaurului public la 31 Iulie 1907.

Piața de zahăr. Tendința generală în piața de zahăr a devenit repentin și pe neașteptate fermă. A contribuit la aceasta numeroasele cumpărări de sfecle de zahăr din America. Prețurile zahărului s'au urcat atât în Londra, cât și în Praga. Pentru zahăr liferat pro Octomvrie s'a plătit cu 40—50 fileri mai mult, anume 21.70 coroane, iar pentru liferările mai târzii 21.60 coroane.

Producția cărbunilor universale. Conform datelor statistice producția mondială a fost în anul 1905 de 940 milioane tone, iar cea din anul 1906 de 1000 milioane tone. Din această producție 38 procente se vine pe Statele-Unite din America, 25 pe Anglia, 19 pe Germania, Austro-Ungaria 4.5, Franța 5.4, iar pe Belgia 2.14 procente.

În Austria s'a produs în anul 1906 cu 13.5 milioane tone mai mult, decât în anii precedenți.

Târgul de grâne în Galați. Foile din Galați scriu, că la bursa locală face mare senzație știrea lansată din nou cu privire la prohibirea exportului de grâu. Comercianții și mai ales marii exportatori de grâne, s'unt în mare nesiguranță, văzând noile măsuri ce guvernul vrea să ia în privința exportului de grâne.

Cu toate că știrile ultime primite din piețele străine arată că prețurile la grâne, în Berlin și America, au tendință spre urcare, totuși exportatorii din Galați se abțin de a face tranzacții serioase.

Bursa de efecte. Tendința generală la bursa de efecte e liniștită. Fluctuațiunea în cursuri a fost neînsemnată, spre încheierea bursei valorile s'au menținut cursurile. Prolongația ultimă s'a făcut repede și fără greutate.

Circulația în târgul efectiv a fost minimală, valorile locale s'au menținut cursurile. Rentele și valutele nu s'au schimbat.

Acțiunile institutului de credit	Coroane
„ „ austriac vinde	634.50
„ „ ung. „	744.—
„ băncii de escompt „	464.50
„ soc. căilor fer. aust. ung. „	653.—
Renta ung. de aur 4 proc. „	110.50
„ „ coroane 4 „ „	93.05
„ austr. de aur 4 „ „	114.50
„ „ coroane 4 „ „	96.50
Scrisuri fonciare „Albina“ „	101.—
Napoleon d'or (20 franci zui) „	19.22
mărci germane, aur „	23.55
Galbeni austriaci și ungurești „	11.43
Bilete germane 100 mărci „	117.52
„ franceze 100 franci „	95.97
„ italiene 100 lire „	96.15
„ române 100 lei „	95.15
Ruble rusești de hârtie „	2.54

Prețurile cerealelor. Tendința generală în târgul efectiv de cereale e liniștită. Grâul și secara s'a eftinit cu 10 fileri de maza metrică (100 kgr.), ovăsul și cucuruzul s'au menținut prețurile în tendință liniștită.

Azi până la 12 ore din zi s'au vândut abia 12.000 măji m. grâu.

Pentru cel mai frumos grâu de Tisa (80 kgr. greutate) s'au plătit 24 cor. 75 fileri, iar pentru cel mai slab din comitatul Pestei (75 kgr. greutate) 23 cor. 25 fileri de maza metrică (100 kgr.)

Tendința generală în târgul pe termen de cereale a fost liniștită. Conform buletinului oficial au notat:

Conform buletinului oficial au notat:
Grâu pro Aprilie 1908: 12.47, 12.43—12.46.

Secară pro Aprilie 1908: 11.73, 11.67 11.71
Ovăș pro Aprilie 1908: 8.55, 8.53—8.55.
Cucuruz pro Mai 1908: 7.15, 7.13—7.15
coroane de 50 kgr.

Tariful transportului pe năi. Pentru transportul mărfurilor pe apă se plătește până la Budapesta de 100 kilograme: Dela Panciova 50—54 fileri, Neoplanta (Ujvidék) 46—48, Bezdán 32—36, Senteș —— Seghedin 52—54, Zenta 48—50, Titel 46—48

Timișoara —, Becicherecul-Mare 50—52 fileri.

În aceste sume sunt socotite și darea de transport precum și taxa de asigurare.

Prețurile cărnii, galiților, legumelor poamelor ș. a. în piețele din Budapesta.

Tovărășia economilor ungari, care aprovizionează piețele (halele) din Budapesta, a publicat la 25 Oct. n. următoarele prețuri:

Carne: Carne de vită 70—130 coroane, carne de vițel 100—140 coroane, carne de porc 100—149 coroane, slănină proaspătă 90—139 coroane, slănină sărată 1.36—1.54 coroane, slănină afumată 1.40—1.46—1.50—1.56 coroane, slănină de topit 1.40—1.46 coroane, unsoare de porc 1.50—1.56 coroane, de mază metrică. — **Carne afumată:** 1.40—1.80 coroane, șuncă 1.40—2.00 coroane, salamă 3.80—4.40 cor. de chilogram.

Galițe: Puii de găină, mici 160—200 fileri, mai mari 220—280 fil, rațe slabe 300—400 fileri, rațe grase 4.60—6 coroane, găște grase 10—14 coroane, găine 2.40—4 coroane, curci 6—19 coroane de pe-reche.

Legume: Cartofi galbini 5—6 coroane, roșii 4.50—5.50 cor. albi 3.80—5.80 coroane, ceapă 8—10 cor. aiu (usturoiu) 20—32 cor. de mază metrică.

Poame: Mere, cele mai frumoase (ranett, Ionathan, Török-Bálint, bătule) 24—50 cor. de m. m.

Varză 4—10 cor. de 100 chilograme.

Felurite: Miere 1.—1.10 coroane săpun de Seghedin 60—70 fil. de chilogram.

Oaui: Din Banat și Bacica 83—85 coroane, din Ardeal mai mici 81—83 cor de ladă (în fiecare ladă 1440 bucăți).

Cererile sunt mai mari decât ofertele. Tovărășia recomandă economilor trimiterea de ouă, varză și ceapă, cari sunt foarte căutate.

Galițele numai cele frumoase și grase să se trimită, cele slabe nu prea sunt căutate.

Piața din Budapesta.

I.

Cereale.

Grâu, m. metr. (100 kgr.) frum.	24 cor.	70 fil.
„ „ „ „ „ mijl.	23 „	95 „
„ „ „ „ „ slab	23 „	25 „
Secară, „ „ „ „ „ dela	21.85 —	22.40
Orz, „ „ „ „ „	15.60 —	16.—
Cucuruz „ „ „ „ „	14.35 —	14.50
Ovăș „ „ „ „ „	16.— —	16.60
Rapiță „ „ „ „ „	34.50 —	36.—

II.

Producte.

Prețurile sunt socotite după 100 kilograme în bani gata.

Unsoare de porc, dela	152 cor.	—	153 cor.
Slănină	126 „	—	129 „
Cartofi	3.80 „	—	5.— „

Spirit dela 59.— cor. — 60.—

III.

Târgul de porci din Kőbánya (Steinbruch)

(Prima calitate ungară.)

Bătrâni	—	—	—	fileri kilogramul.
Tineri	130—132	„	„	„

Redactor responsabil:

VASILE MACREA.

Tipografia «Pop. Rom.» Budapesta, István-ut 11.

Aduc la cunoștința publicului românesc din provincă, că mi-am deschis

cancelaria advocațională
în Budapesta,
VII., strada István nr. 11.

DR. IOAN ALEXA,
advocat.